

FILOSOFAR A LA MANERA DE MARC AURELI?

Marc Aureli és un filòsof amb una llarga posteritat. Però si en algun moment ha estat especialment important la seva antropologia i la seva filosofia moral, aquest moment fou el Barroc. Més específicament, la filosofia moral de l'emperador resultà decisiva per a la lectura jesuítica del Barroc. Hadot ha explicat molt àmpliament la significació de les *Meditacions* com a “exercici espiritual”, val a dir, com a eina per a la revisió de vida i per a la construcció moral de la pròpia personalitat. No tan sols medita qui vol comprendre; sinó (i molt especialment) qui vol endurir-se davant la vida.

És ben coneguda l'admiració que el cristianisme ha sentit per l'emperador filòsof i, més en general, la fascinació que els estoics van causar als cristians ja en el món antic, sobretot entre els pares del desert i la tradició eremítica. Fins i tot a finals del segle IV (o potser força més tard, perquè la datació és molt discutible) es van arribar a falsificar unes cartes entre Sant Pau i Sèneca per tal de reforçar aquest vincle entre el món antic i el cristianisme. El lligam s'ha mantingut al llarg dels segles i seria una autèntica tragèdia cultural que es trenqués algun dia; però cal reconèixer que el vincle entre estoics i cristians s'ha afeblit molt en aquests temps postmoderns, quan el catolicisme va de baixa en la que havia estat la cultura europea. Ignasi de Loyola, el fundador dels jesuïtes i iniciador dels exercicis espirituals i segles més tard Josemaría Escrivà de Balaguer, el fundador de l'Opus Dei, són segurament els dos personatges que dins el catolicisme han insistit més en la concepció (estoica i provinent de Marc Aureli en gran mesura), de la vida com a milícia i de la fe com a escolta de la veu interior.

La vida no és fàcil, ni especialment bella: “*Tal com consideres el fet de prendre el bany –oli, suor, brutícia, aigua greixosa, tot barrejat–, així és qualsevol part de la vida i qualsevol objecte*” (*Meditacions* VIII, 24). Aquesta és una convicció que estoics i cristians comparteixen i porten fins al final com a matèria de reflexió. Posades les coses així, la regla de vida que consisteix a acceptar amb serenitat els esdeveniments, i en especial, acceptar el que no depèn de nosaltres, es converteix en el cristianisme en la proposta de posar-se en mans de la “providència”. De la mateixa manera, la proposta que fa Marc Aureli de viure segons una tríada de virtuts (veritat, justícia i templança) es convertí en les tres virtuts cardinals del cristianisme (substituint la veritat per la fortalesa, detall que té la seva importància). A les *Meditacions* (XII, 15), Marc Aureli escriu: “*La llum d'una llàntia continua brillant i no perd lluminositat fins que s'extingeix. ¿S'extingiran abans la sinceritat, la justícia i la moderació que hi ha en el teu interior?*” Aquesta mateixa tria de virtuts del cor la trobaríem en tota la tradició cristiana – i molt especialment, catòlica.

A què hem de tendir, segons Marc Aureli? Cal procurar que el nostre pensament estigui d'acord amb la justícia, que les nostres accions resultin fructíferes per a la societat, que les nostres paraules siguin sinceres. I ens hem d'educar nosaltres mateixos –o potser seria millor dir que ens hem de disciplinar– posant l'ànima a punt per rebre de manera amistosa tot el que ens esdevingui. Marc Aureli demana també que ens plantejem la vida amb un cert distanciament, perquè les coses només les podem considerar racionalment si no ens acostem massa i mantenim la distància. És un model de conducta ben típicament romà i clàssic, que, bàsicament, no es deixa seduir per res, i manté una mirada desencantada respecte als alts i baixos en la vida. Potser per això, potser, els romans diuen que l'estàtua de Marc Aureli al Campidoglio amaga un secret: diu la llegenda que quan l'estàtua s'hagi tornat tota d'or, l'òliba que es veu dreta en el plomall de la crin, enmig de les orelles del cavall, volarà, com un símbol de la fi dels temps. En la potència de l'emperador hi ha el seu declivi. Com el dia conté la nit, la fortuna no serà per sempre. Potser per això la ciutat de Roma té un punt especial: els romans que han aconseguit superar l'allau turística saben que res dura per sempre, que som hostes de passatgers i gratuïts de la vida i que la filosofia serveix per a l'autodomini i per al gaudi del present. Vet aquí una lliçó de Marc Aureli.